

Bakke, Marit
Konglefare 23 a
1343 Eiksmarka

Bpost

"Hamro Patrika"

Norge-Nepal foreningen
Postboks 155
3001 Drammen

MEDLEMSKONTINGENT:

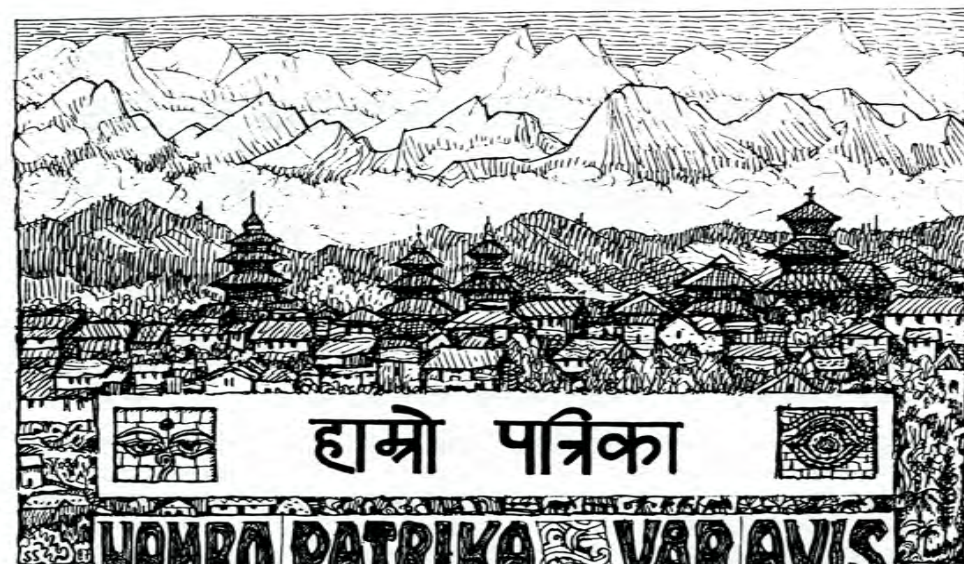
Enkeltmedlem	kr 100,-
Familie	kr 150,-
Organisasjon	kr 300,-

Postgirokonto: 0802 420 2438

Program for møtet 6. februar 1997:

- * Lysbildeforedrag ved Rita Koirala og Rinjan Schrestha:
"A journey to Damodar Kunda in Mustang".
En krydret reisebeskrivelse og foredrag om natur, kultur og dyreliv.
Holdes på engelsk.
Rita og Rinjan er andreårs hovedfagsstudenter ved Noragric NLH,
der de sammen skriver hovedoppgave om Damodar Kunda. I Nepal
foreleser Rita i botanikk ved Tribhuvan University, mens Rinjan er
ACAP-officer i Lomantang, Mustang.
- * Servering av daal bhaat (kr. 50,-)
- * Kaffe/te og utlodning

Velkommen i Norge-Nepal foreningen!

HAMRO PATRIKA VARAVIS
ORGAN FOR NORGE-NEPAL-FORENINGEN

Nr. 1, januar 1997

**Velkommen til festmøte
i Norge-Nepal foreningen
6. februar 1997, kl. 19.00
i Lektorenes Hus, Wergelandsveien 15, Oslo.**

**Lysbildeforedrag ved Rita Koirala og Rinjan Schrestha:
"A journey to Damodar Kunda in Mustang"**

Servering av daal bhaat (kr. 50,-)

**Neste møte blir 10. april 1997:
se omtale i dette Hamro Patrika**

NORGE-NEPAL FORENINGENS STYRE:

Navn:	Adresse:	Tlf. jobb	Tlf. privat
Marit Kleppa (leder)	Skøyenvn. 97, 0375 Oslo	22 31 36 91	22 52 10 31
Nikolai Arnø (kasserer)	Fossekallen 32, 3034 Drammen	32 24 64 13	32 81 86 39
Kirsten I. Greiner (red.)	Landingsvn. 84, 0767 Oslo	Faks og tlf: 22 14 11 01	
Ingela Flatin (sekretær)	Tangenvn. 204, 1450 Nesoddtangen		66 91 29 08
David Durkan	Lars Muhles vei 10, 1300 Sandvika		67 56 56 34
Anuradha Gurung	Flaskebekkvn. 65, 1450 Nesoddtangen		66 91 01 08
Cathrine Reid	Bjerkebakken 78 b, 0756 Oslo		22 73 39 09
Shiva Km. Sitaula	Øyavn. 46, 1900 Fetsund		63 88 15 23
Harald Olav Skar	Øvre Smestad vei 16 c, 0378 Oslo	22 17 70 50	22 92 19 74
Sigrun Eide Ødegård	Schultz gt. 7, 0365 Oslo		22 56 78 86

PERSONER MED VERV UTENFOR STYRET:

Roy Friis (revisor)	Peiskrokvn. 8, 1482 Nittedal	22 93 71 04	67 07 69 08
Yngve Gauslå (valgkomité)	Gamlelinja 31 b, 1254 Oslo		22 62 22 96
Thrond Berge Larsen (valgkomité)	Dannevigsvn. 12, 0463 Oslo		22 71 98 73

Nytt styremedlem

Tove C. Kittelsen lot seg lokke av Afrika og går midlertidig ut av styret. Hun erstattes av Anuradha Gurung (28) som arbeider med data/bygg i Oslo. Anu er sivilingeniør, med utdanning innen bygg/data/produktutformingsteknikk. Hun har vært medlem i foreningen siden den ble startet. Anu er født i Tamagi utenfor Pokhara, men flyttet til Norge i 1983. Senere har hun vært tilbake i Nepal, siste gang i åtte måneder i 1993/94.

Festmøte med daal bhaat i februar

I år tar vi feiringen av revolusjonen i Nepal på forskudd og inviterer til møte med servering av daal bhaat allerede i februar. Årsaken er at vårparten er en travel tid for de fleste, også for styrets medlemmer som handler inn, kokkelerer, griser ned Marit Kleppas kjøkken, frakter skvalpende daal til møtelokalene og benytter de neste kveldene til kjeleskrubbing. Håper det frister med hjemmekokt nepali mat 6. februar!

TIL: *alle medlemmer*

Med tittel "Minner fra Nepal" blir møtet 10. april 1997 noe helt spesielt! Vi inviterer rett og slett foreningens medlemmer til å vise egne Nepal-bilder og dele sine opplevelser og minner med oss andre. Du trenger hverken velge et tema eller holde noe foredrag, bare vise oss de bildene du vil og fortelle hvor de er fra eller om opplevelser knyttet til dem. Vi er ikke på utkikk etter proffe bilder av flotte fjell, men inntrykk fra Nepal slik du har sett landet. Tre eller tredivye lysbilder, velg selv! "Minner fra Nepal" skal tolket i videste forstand: naturen, bebyggelsen, bussturen, mennesker du møtte, et måltid, en fin stund, en ufyselig dag, et område du husker..... Dette skal være en uformell kveld der vi tar oss tid til å høre og se hva andre har opplevd i Nepal - og tid til den praten vi vanligvis ikke rekker på de tradisjonelle møtene. Plukk fram noen bilder og kontakt Marit Kleppa (22 52 10 31) eller Nikolai Arnø (32 81 86 39) helst innen 22/3 (siste frist 3/4).

FRA: *styret*

Medlemskontingent 1997

Nå er det igjen på tide å betale medlemskontingent til Norge-Nepal foreningen. Styret håper du fortsatt vil være medlem og at du er fornøyd med Hamro Patrika, det faglige og sosiale på medlemsmøtene, samt foreningens annen virksomhet. Vi tar gjerne imot ris og ros fra medlemmene og selvfølgelig små eller store innlegg til Hamro Patrika.

Medlemstallet gikk kraftig ned i midten av 1996 fordi vi strøk mange fra medlemsregisteret - personer som ikke hadde betalt kontingent på en stund og som ikke svarte på våre henvendelser og purringer. Mot slutten av 1996 har vi imidlertid mottatt en rekke innbetalinger fra gamle medlemmer og mange nye er kommet til. Medlemstallet er igjen på "normalt" nivå, d.v.s. oppunder 200.

I 1996 fikk foreningen både ny kasserer og ny postadresse, noe som har forsinket en fullstendig oppdatert oversikt over innbetalte kontingenter. Har du betalt for 1996 og likevel mottatt purrebrev, beklager vi det og ber deg se bort fra purringen. Har du allerede betalt for 1997, trenger du ikke ta hensyn til den vedlagte blanketten i dette Hamro Patrika. Har du betalt dobbelt for 1996, kan du velge om du vil ha tilbakebetalt pengene eller la dem telle som kontingent for 1997; kassereren tar kontakt med de det gjelder.

Nepal på reiselivsmessen

For første gang var Nepal representert på reiselivsmessen som i år gikk av stabelen 9-12. januar. I løpet av messens fire dager talte man 34 000 besøkende, hvorav minst 7 000 fikk med seg materiell fra Nepals stand. Initiativtager og primus motor Magne B. Nilsen fikk med seg Norge-Nepal foreningen, venner og kjente som alle tok sin arbeidsøkt for å profilere Nepal på best mulig måte. Sponsorer for standen var Berghaus, Elite Foto, Nikon og Nomaden, som alle hadde materiell på standen. Det hadde også Norge-Nepal foreningen som for anledningen trykket opp et informasjonsark om sin virksomhet. Nepals ambassade i London og Nepals konsul i Norge støttet opp om tiltaket. Både ambassadens førstesekretær og konsulen var tilstede på messens første dag og var svært positive og fornøyde.

1998 er offisielt erklært Visit Nepal Year. Målet er bl.a. å øke turisttilstrømningen fra dagens 300 000 til en halv million. Hovedhensikten med standen var imidlertid å plassere Nepal på nordmenns kart og informere om landet på korrekt og nyansert vis. Målet med turismen i Nepal er ikke nødvendigvis flest mulig besøkende, men en næring som tjener landets og folkets beste ved å generere inntekter og minimalisere skadevirkninger på natur og kultur. Det var ikke mulighet for å bestille Nepal-reiser fra standen, men en del interesserte ble henvist til reisebyråer som selger slike, bl.a. Thai/Marco Polo og Åventyrreiser.

Bilder, kart, flagg og tepper prydet Nepals stand, der det ofte sydet av informasjonstørste og nysgjerrige besøkende. Spørsmålene var mange og varierte. De fleste ønsket å høre om reiseruter og -tidspunkt, transport, trekking, høydeproblemer, sykdom, mat, sikkerhet og områder i Nepal. Reisebyråer ønsket informasjon om hvordan man kan arrangere turer til og i Nepal, noen ville vite mer om landet fordi de kjente nepalesere, og enkelte viste en førstegangs nysgjerrighet med "Nepal, hva er det?". Generelt visste folk enten mye om landet fordi de hadde vært der eller sto på farten, eller de visste svært lite og oppdaget at man faktisk kan reise til et land som heter Nepal og som kan tilby adskillig mer enn høye fjell.

Tilbakemeldninger fra publikum tyder på at Nepals opptreden på messen var vellykket og noe som bør gjentas til neste år. Folk var fornøyde med informasjonen de fikk og mange ble introdusert til Nepal for første gang. Unntaket er kanskje personen som spurte "Nepal? er'e noe kjør der'a, eller er'e bare treiginger?" og høflig ble henvist til et annet reisemål.

K. I. Greiner

Foredrag: "Norge - Bhutan på sykkel"

Geir og Harald Kippenes har syklet fra Norge til Bhutan (via Nepal) og arrangerer nå multimedia framvisning og foredrag fra turen.

Dato: onsdag 5. februar 1997

Tid: kl. 19.00

Sted: Universitetets Aula, Oslo

Kr: 80,- voksne

60,- barn/studenter/pensjonister

Forhåndssalg: Sport Co, Olav V's gt. 6 (v/Klingenberg Kino), tlf. 22 11 03 63

Brosjyre om Nepal

Foreningens brosjyre om Nepal ble ferdig utarbeidet senhøstes 1996 og er for tiden til trykking. Styret regner med å ha den klar på vårparten. Brosjyren vil sendes medlemmene, antakelig sammen med Hamro Patrika nr. 3, august/september -97.

Referat fra Norge-Nepal foreningens møte 5. desember 1996

Av Kirsten I. Greiner

Med nesten nitti frammøtte var det knapt med ledige sitteplasser i Wergelandsveien 15 da Norge-Nepal foreningen og Tibet-komiteen hadde fellesmøte 5. desember 1996. På programmet sto både utviklingshjelp, lamaer, politikk, sang og musikk.

Harald Olav Skar: Bilateralt samarbeid Norge - Nepal

Stortinget besluttet i vår at Nepal skal bli et prioritert land ("programland") for norsk bistand som vil fokusere på fire sektorer: energi, menneskerettigheter, utdanning og helse (primærhelsetjenester på lokalt nivå). Å drive utviklingsarbeid i Nepal er krevende på mange måter. Ethvert regjeringsskifte innebærer at alle i byråkratiet byttes ut (helt ned til overlærer-nivå) og denne politiske virkeligheten krever en opplæringskomponent i alle utviklingsprosjekter. Nepal er en hindu-stat, noe som reflekteres i lovverket. Et aktuelt tema er om kvinner skal kunne eie jord, jfr. lov om eiendomsrett. Nepal har ratifisert en internasjonal avtale om likestilling - og ifølge en høyesterettsdom har kvinner eiendomsrett -, men det eksisterer intet apparat til å iverksette dette. Ministry of Justice lider under et magert budsjett (0,02% av statsbudsjettet). Justisminister Tamang har imidlertid fått Nepal til å ratifisere mange internasjonale avtaler. I mangel av nasjonal lovgivning er det disse avtalene menneskerettighetsforkjempere må forholde seg til.

Roar Vestre: Lamaenes rolle i Tibet

Vestre, som arbeider ved et buddhistisk senter i Norge, innledet med å forklare ordet "lama" som betyr "den store mor" eller "åndelig lærer/mester". Buddhismen kom fra India til Tibet på 750-tallet og ulike tradisjoner og retninger utviklet seg over tid. Buddhismen er læren om, eller veien til, å "våkne opp". En buddhist er Nangpa; en person som søker innover. Vårt inntrykk er gjerne at lamaer oppdages som småbarn - som reinkarnasjon av en avdød lama -, men de fleste er faktisk vanlige personer (til og med kriminelle) som selv ønsker en slik framtid. Mange lamaer er aktive innenfor politikk og samfunnsliv, og de spiller en sentral rolle på en rekke plan i Tibet. Roar Vestre kom inn på at vi ofte glemmer å glede oss over livet og isteden henger fast i fortid og bekymringer. I denne forbindelse siterte han Dalai Lama: "Hvis det er et problem man ikke kan gjøre noe med; hva hjelper det å bekymre seg? Og hvis det er et problem man kan gjøre noe med; hvorfor da bekymre seg?"

Hem Gurung: dagens politiske situasjon i Nepal

Nepals politikk er både enkel og vanskelig på samme tid. Her er over tredve partier, men bare fire-fem sentrale. Den sittende regjering er landets fjerde etter innføringen av demokrati og Nepals politiske system preges av stor forvirring. Statsminister Deuba møter sterk kritikk, han betraktes som handlingslammet og man antyder nok et regjeringsskifte innen kort tid. Partiene ruster seg ellers til lokalvalg i mai/juni 1997.

Nepal tar enda et skritt i demokratisk retning med den mye omtalte Decentralization ACT som skal behandles i parlamentet denne vinteren. Den framtidige loven innebærer mer ansvar og makt til lokalt nivå (landsbygda og distriktene), og er spesielt viktig m.h.t. å forvalte og generere ressurser. Hver VDC (landets minste administrative enhet) mottar årlig 500 000 Rs., men det har vist seg vanskelig å forvalte pengene: man manglet et retningsgivende lovverk og lokale ledere visste ikke hvordan de skulle forholde seg til de sentrale myndigheter.

Institusjoner og strukturer fungerer dårlig i Nepal og demokratiet har i liten grad medført endrede arbeidsforhold. Før kalte man det panchayat - nå heter det VDC, men den lokale maktstrukturen og atferden er så og si uforandret. Mønsteret er det samme; alt tar lang tid, man må ha de rette kontakter og bygge et eget personlig nettverk for å få ting gjort. Decentralization ACT kan bidra til en endring av dette landskapet. Kanskje kan man også motvirke den nåværende tendensen til stadig dårligere kontakt mellom distriktene og politikerne. Sistnevnte glemmer fort landsbygda når de flytter til Kathmandu, der sandalene byttes ut med fin bil og de får smaken av "det søte liv".

Demokrati hverken etableres eller utvikles naturlig; det må bygges skritt for skritt. Nepal vil aldri bli et norsk demokrati bl.a. på grunn av andre normer. Hinduismen er en faktor som kan vanskeliggjøre videre demokratisering, men hvis man får gjennomført desentralisering av politisk makt, økt utdanning og bedre ressursforvaltning, er mulighetene tilstede. Demokrati i norsk forstand er likevel en for høy forventning.

På utenrikspolitisk plan har det ikke skjedd store omveltninger den siste tiden. Fortsatt kommer tibetanere som flyktninger til Nepal og det er noe uroligheter i forbindelse med dette og det faktum at mange sendes tilbake. Fra Russland har Nepal fått en del brukte helikoptre som Kina anklager landet for å bruke til frakting av flyktninger fra Tibet til Nepal. Helikoptrene forårsaker også kritikk fra nepalesiske bærere som mister sitt arbeid.

Forholdet til India er mer åpent enn tidligere. Man har undertegnet en handelsavtale som fjerner mange barrierer og gir enklere og friere eksport. Spørsmålet er imidlertid om ikke Nepal blir den tapende part på grunn av manglende konkurranseevne.

Utviklingssamarbeidet mellom Norge og Nepal synes å bli både nært og aktivt. I nærmeste framtid er det snakk om et prosjekt for å forsyne Kathmandu med rent drikkevann. Ellers satser Norge sterkt på utbygging av den nepalesiske kraftsektoren, noe Nepal trenger og Norge kan. Om å arbeide i Nepal sier Hem Gurung: "Jeg tenker og planlegger på norsk vis, og det skjærer seg. Men når du glemmer jobb og kommer ut av kontoret, er Nepal fantastisk. Jeg tror Norge vil bli i Nepal i mange år..." Den humoristiske undertonen i Hems siste utsagn tolket tilhørerne som "...ikke minst fordi alt går tregt og tar tid".

Sang og musikk ved Djigme Drukpa

Djigme Drukpa, som studerer musikk ved Raulandsakademiet, ga de frammøtte en uforglemmelig stund med sang, musikk og dans, ispedd historier, artige sprell på scenen og betraktninger om livet. Nylig ga han ut en kassett med bhutanesisk sang og musikk.

Drukpa sikter forøvrig mot hovedfag og har begynt å spille hardingfele i tillegg til fløyte og et gammeldags gitarlignende bhutanesisk instrument. I Bhutan er du ingen skikkelig musiker uten å kunne danse, spille og synge samtidig - og da skulle Drukpa være sikret yrkestittelen uten problemer.

Drukpa er glad i Bhutan og minnes da han fra seks års alder til seksten var gjeter i vinterferiene. Respekt for dyrene er viktig i Bhutan, og mye av sangene og musikken han fremførte handler om dyr. Drukpa poengterte forskjellen mellom å lese eller bli fortalt og å se eller oppleve selv, for så å relatere det til å tro Bhutan kun er et fattig land inntil man med egne øyne kan erfare alt det vakre og fine. Han kom også inn på menneskets mangfoldighet, politiske og religiøse problemer, viktigheten av å være fornøyd med det man har og hvordan alle steder må bruke tid på å finne sitt eget demokrati.

Uten tvil; Djigme Drukpa ga oss både vakre toner, en god latter og noe å tenke på.

NYTT FRA NEPAL

Nyhetene er basert på opplysninger fra Hem Gurung og informasjon fra Internett, fritt oversatt og bearbeidet av Kirsten I. Greiner.

RPP kan ikke samarbeide med Deuba

Av Kathmandu Post Reporter. Kilde: The Kathmandu Post, Headline News, Internett. (Kathmandu, nov. 29. 1996) "Hvis Rastriya Prajatantra Party, RPP, fortsatt skal være med i den nåværende koalisjonsregjeringen, må statsministeren byttes ut", uttaler RPP's generalsekretær Rabindra Nath Sharma. Han var en viktig støttespiller for Deuba under mistillitsforslaget mot UML's statsminister i fjor. Nå sier Sharma at RPP ikke vil nøle med å inngå en allianse med UML dersom Nepali Congress, NC, ikke bytter ut sin inkompetente leder Deuba.

Sharma anklager Deuba for å beskytte korrupsjonen i landet samt være ansvarlig for en handlingslammet regjering, pessimisme i folket og politisk vakum. "Vi er sikre på å tape hvis vi stiller til lokalvalgene med dagens regjering ved roret." Sharma sier RPP's ledere er i forhandlinger med UML fordi de regner med at NC ikke vil bytte ut Deuba. Som forklaring på sin plutselige åpenhet overfor UML som alliansepartner, sier Sharma: "Etter UML's positive rolle under ratifiseringen av Mahakali-avtalen, er det ikke store forskjellen mellom NC og UML." RPP's sentralkomite møtes 11. desember (-96) og Sharma vil da søke å overtale partifellene til å følge hans linje.

Mistillitsvotum og forvirring i politisk barnehage

Av Kirsten I. Greiner. Kilde: Hem Gurung.

(Oslo, jan. 15. 1997) Nylig gjennomførte Nepal's parlament nok en votering over mistillit til den sittende regjeringen. RPP (som er med i Deubas koalisjonsregjering) og UML framsatte mistillitsforslaget som denne gangen var rettet direkte mot statsministeren. Men forslaget fikk ikke tilstrekkelig støtte og statsminister Deuba beholdt sin stilling.

Deuba betraktes som en svak og handlingslammet statsminister. Han møter stadig sterkere kritikk for landets raskt økende korrupsjon og høye prisstigning. Regjeringen teller nå 48 ministre - en oppsvulmet maktelite med liten beslutningsevne. Inntrykket av Nepals politiske sfære og samfunnsliv kan oppsummeres i stikkordene; lite kontroll, mange uregelmessigheter og politisk vakum.

RPP omfatter to fraksjoner, hvorav den radikale fløyen nå vil samarbeide med UML for å overta makten i landet. UML og RPP's radikale fløy gikk dermed sammen om mistillitsforslaget mot Deuba. Avtalen var en statsminister fra RPP, mens de andre ministerpostene skulle fordeles slik at UML fikk knapt flertall i regjeringen. RPP og UML tapte voteringen fordi en representant fra ytterste venstre fløy ikke møtte opp og avga sin stemme. Ryktene svirret i media og på folkemunne: var mannen kidnappet eller drept? Men mannen dukket opp igjen - som minister i Deubas regjering.

I forkant av brudollene sa seks ministre opp sine stillinger p.g.a. mistillit til Deuba. Da mistillitsforslaget ikke gikk igjennom slik forventet, søkte de seg imidlertid tilbake. Fire av dem ble tatt inn i sine gamle ministerposter. For tiden preges NC av grundig oppvask etter at Deuba tok tilbake de fire uten å rådføre seg med partiet som nå raser mot statsministerens oppførsel.

Den mye omtalte Decentralization Act ligger foreløpig på is. Det er få tegn til reelt politisk arbeid i form av substansielle beslutninger og iverksetting. Oppmerksomheten er rettet mot 24. januar 1997 da fem representanter fra distriktene skal velges til ledige plasser i parlamentet. Partiene ruster seg til disse valgene som kan endre sammensetningen og maktbalansen i Underhuset, der UML i dag har 88 seter og NC 83. I mai/juni 1997 gjennomføres lokalvalg i Nepal.

Maktspill, personlig vinning, intrigemakeri og uforutsigbarhet synes å prege Nepals politiske arena. At man antok at representanten som ikke møtte til voteringen var kidnappet eller drept, viser hva nepaleserne forventer av sine folkevalgte representanter - og det forteller mye om folkets manglende tillit til politikerne. Ikke så rart, med tanke på at representanten som "sviktet sine egne" fikk tildelt en ministerpost etterpå. Man kan anta at personen har inngått en stillestående avtale med statsminister Deuba i forkant av mistillitsvoteringen: "la dine partnere i stikken mot en ministerpost". Og kan man stole på politikerne når de seks ministrene som sa opp stillingene sine kun bruker mistillit som en ingrediens i spillet om makten? - Øyensynlig var ikke mistilliten større enn at de likevel ønsket å arbeide under Deuba når bedre alternativer for dem selv ikke dukket opp.

En allianse mellom UML og RPP er i prinsippet ganske spesielt. UML framstår som et sosialistisk/sosialdemokratisk parti på venstresiden, mens RPP er kongevennlig, har nasjonalt tilsnitt, rommer mange tidligere panchayat-politikere og ligger på høyresiden! Med stadige maktkamper og nye politisk sett overraskende allianser, må det være vanskelig for den jevne nepaleser å ha tiltro til systemet. De vet i liten grad hvem de stemmer fram til regjeringssposisjon og i enda mindre grad hva de ulike partiene/representantene vil foreta seg i en valgperiode. Personlig higen etter makt synes å være det overskyggende motiv for mange trekk i Nepals politiske liv. Politikerne konfronteres nok med sin atferd, men det virker som om de i liten grad må ta konsekvensene av den. Å stå til ansvar for folket synes ikke å være det ledende prinsipp.

Det tar tid - samt prøving og feiling - å få til konsolidering av demokratiske prosesser og normer, men dagens instabilitet, uforutsigbarhet, manglende tillit og magre fokus på reelt politisk arbeid kan vanskeliggjøre og/eller forsinke videre utvikling av demokratiet i Nepal.

Rapport om desentralisering offentliggjort

Av Kathmandu Post Reporter. Kilde: The Kathmandu Post, Headline News, Internett. (Kathmandu, nov. 29. 1996) Arbeidsgruppen i High Level Decentralization Coordination Committee (HLDCC) har nå offentliggjort sin foreløpige rapport om desentralisering og lokalt selvstyre. Rapporten er basert på feltstudier og innsamlede forslag fra politikere, eksperter, byråkrater og folk fra alle samfunnslag. Rapporten er utarbeidet med utgangspunkt i grunnloven som stadfester at staten skal ha ansvar for å tilrettelegge for et fruktbart demokrati gjennom desentralisering og større folkelig deltakelse i landets styre. I rapporten foreslås økt makt og beslutningsevne til lokale myndigheter, strukturelle endringer og endrede valgprosedyrer.

Regjeringen har kunngjort at den vil framsette et lovforslag om desentralisering, basert på HLDCC's anbefalinger. Forslaget skal framsettes i parlamentets vintersesjon 1997, etter forsøk på å etablere konsensus blant de store politiske partiene. Minister for lokal utvikling, Kamal Thapa, sier Decentralization Act vil være på plass innen lokalvalgene til forsommeren.

Teppeindustrien over krisen.

Av Prateek Pradhan. Kilde: The Kathmandu Post, Headline News, Internett. (Kathmandu, Nov. 30. 1996) Nepals teppeindustri synes å være over vanskelighetene som har preget næringen de siste tre årene. Inntektene fra teppe-eksporten nådde rekordstore summer i 1992/93, men falt plutselig sammen på grunn av barnearbeid, overproduksjon, dårligere kvalitet, bruk av fargestoffer og den negative omtalen disse temaene fikk i utenlandsk media. I 1993/94 opplevde næringen en nedgang på 31,5% og ytterligere 11,5% i 1994/95. Statistikken for 1995/96 indikerer imidlertid lysere tider i emning.

Nepals teppe-industri er i ferd med å bedre imagen. Nylig uttalte Neil Kearney, generalsekretær i Brussel-baserte International Textile, Garment and Leather Workers Federation at Nepals største teppeprodusenter har nedlagt et betydelig arbeid for å fjerne industriens bruk av barn som arbeidskraft. Et australsk selskap, Myers Grace Brothers, som var en viktig kjøper av nepalesiske tepper for noen år siden, har gjenopptatt sine relasjoner med nepalesiske produsenter og nylig avtalt en ny ordre.

Folk mer positive til utdanning i Dailekh

Av Swastika Bhattarai. Kilde: The Kathmandu Post, Local News, Internett. (Dailekh, Des. 9. 1996) "Tidligere hørte man ingenting om datteren etter at hun giftet seg og flyttet til sin manns hus. Nå kan hun sende brev som forteller hvordan hun har det. Derfor er utdanning for jenter en nødvendighet." Slik forklarer Udaya Ram fra Dailekh Chhatikot sin beslutning om å sende datteren på skolen.

Flere i Dailekh får nå barna inn i skolen i håp om at døtrene skal bli i stand til å skrive brev og sønnene bli rekruttert til militæret. Men femtenårige Sita Koirala har aldri sett en skole. Hennes dag går med til å stelle i huset og samle før og vann. Faren, Shankar Koirala, har sendt Sita's fire brødre og søstre på skolen. "Jeg kunne gi de andre barna utdanning kun fordi den eldste datteren har hjulpet til i huset", sier faren.

I åsene i Dallekh, der både gamle og unge hører på radio, har folk begynt å innse verdien av utdanning. Selv om de erkjenner at jenter og gutter bør ha lik mulighet til skolegang, er dette ikke satt ut i praksis. Døtre holdes hjemme fordi de anses uunnværlige i husholdningen. "Sønner vil ikke arbeide hjemme, men døtre henter vann, samler ved og før og utfører husarbeid. Derfor kan ikke jentene sendes på skolen til tross for vårt ønske om å gjøre det", sier Koirala. Jenter på seks og syv år må passe småsøsknene når foreldrene er opptatt med familiens jordbruk og sysler i hjemmet. De barna som er tatt inn i skolen kommer ofte for sent til timene fordi måltidene i familien ikke er justert etter skoledagen, men tilpasset de daglige rutinene i familiens arbeid. Mange fattige bønder er heller ikke i stand til å betale skrivemateriell for barna sine.

Det er få jenter blant elevene på Navadurga Bhawani Primary School i Naya Bazaar i Chhatkot-distriktet. Ifølge overlæreren er imidlertid jentene flittigere og mer pliktoppfyllende enn guttene. Situasjonen på skolen er vanskelig. Takene lekker, klasserommene er fuktige og uten hverken skikkelige sitteplasser eller vinduer. To lærere underviser opptil fem klasser og elevene fra ulike klasser må oppholde seg i samme rom. Grunnet mangel på utdannede kvinner har skolen ingen kvinnelig lærer, til tross for at det er obligatorisk.

Problemet med forsent-komming og at elevene ikke fullfører skolegangen er betraktelig bedret etter innføring av "haluwa". Matserveringen ble startet under World Food Programme's ernæringsprosjekt. Selv små barn følger nå sine eldre søsken på skoleveien i håp om å få "haluwa". Måltidet trekker flere elever til skolen og det er økende tendens til at de fullfører skolegangen.

Mange ønsker å bedre fasilitetene ved skolen, men politiske intriger på grasrotnivå gjør dette vanskelig. Lokalbefolkningen ønsker en bestemt person som styreformann i "the school managing committee". Av politiske årsaker nominerer myndighetene nå en annen til vervet. Personen viser liten iver for skolen og er derfor ikke i stand til å samle inn penger fra de lokale som er i ferd med å miste interessen for skolen.

Norges bistandsminister besøker Nepal

Pressemelding nr. 155/96, 22. november 1996.

Bistandsminister Kari Nordheim-Larsen er i perioden 20-24. november på offisielt besøk i Nepal. Stortinget besluttet i vår at Nepal skal bli et prioritert land for norsk bistand. Bistandsministerens besøk skal fastlegge hovedinnholdet i den norske framtidige bistanden i landet.

Bistandsministerens vert under besøket er finansminister Dr. Ram Sharan Mahat. De to undertegnet den 22. d.s. en intensjonsavtale (Memorandum of Understanding) om det framtidige utviklingssamarbeidet. Målet for den norske bistanden er bl.a. å støtte økonomisk vekst, styrke demokratiet og bistå Nepal med en bærekraftig utnyttelse av landets store naturressurser. Den norske bistanden til Nepal vil være konsentrert om vannkraftsektoren, sosial sektor med særlig fokus på primærhelsetjenester og grunnutdanning, samt styrking av demokratiske institusjoner og menneskerettigheter.

Bistandsministeren vil under sitt besøk også ha samtaler med landets statsminister og utenriksminister samt avlegge et hoflighetsbesøk hos kongen av Nepal.

Den norske bistanden til Nepal har de siste årene ligget på rundt 40-50 millioner kroner årlig, en sum som forventes økt gradvis de kommende år.

SAPTA-samtaler nærmer seg avslutning

Av Kathmandu Post Reporter. Kilde: The Kathmandu Post, Headline News, Internett (Kathmandu, nov. 29. 1996) Den fjerde, og siste, runden av samtalene om South Asian Preferential Trade Agreement, SAPTA, startet 29. november i Kathmandu. Tjenestemenn fra syv sør-asiatiske land skal nå avslutte SAPTA-samtalene, men ingen vil uttale seg om forventede resultater. Sesjonene i Kathmandu anses å være et stort skritt i retning av å realisere South Asian Free Trade Area, SAFTA, rundt årtusenskiftet. Colombo, Islamabad og New Delhi har tidligere i år vært åsted for SAPTA-samtaler med bilaterale forhandlinger om handelsinnrømmelser, kontrolltiltak og utveksling av informasjon om handel. Møtet i Kathmandu forventes å øke antallet produkter (i dag 226) dekket av SAPTA, samt senke tariffene på en rekke handelsvarer.

Fortsatt tysk støtte til Nepal

Av Kathmandu Post Reporter. Kilde: The Kathmandu Post, Headline News, Internett (Kathmandu, nov. 29. 1996) Den tyske presidenten Dr. Roman Herzog uttaler at Tysklands bistand til Nepal ikke vil minke i de kommende år: "Til tross for store økonomiske vanskeligheter i Tyskland og andre europeiske land, vil vår støtte til Nepal fortsette." Herzog sier de 200 millionene US dollar avsatt til Arun-prosjektet vil brukes på andre utviklings tiltak. Vannkraftprosjektet Arun blir neppe realisert etter at Verdensbanken trakk tilbake sin støtte i fjor.

Herzog uttrykker optimisme overfor de siste års endringer i Nepal og er fornøyd med den politiske utviklingen i landet. "I møter med ulike ledere ser jeg at alle de politiske partiene er enige i grunnleggende demokratiske verdier og positive til kongens rolle", sier han. Herzog nekter å kommentere pressens spørsmål om hans syn på Tibet og de nepali-bhutanesiske flyktingene.

Stramt jobbmarked for nyutdannede flyvere

Av Pradeep Silwal. Kilde: The Kathmandu Post, Headline, Internett

(Kathmandu, nov. 29. 1996) Hvert år bruker nepalesiske studenter i utlandet tusenvis av dollar på flyverutdanning, men flyselskapene sier at jobbmarkedet i Nepal allerede har nådd metningspunktet. Over to hundre studenter har reist til Russland og USA siden 1993. De fleste er allerede ferdig utdannet og tilbake i Nepal. Noen heldige har startet på en flyverkarriere, men minst førti innehavere av sertifikat for kommersiell flyvning er uten jobb. Omlag to hundre piloter er ansatt i det statsdrevne RNAC og private flyselskaper.

En flyverutdanning i USA koster 18-32 000 US dollar, mens utgiftene er lavere i de tidligere Sovjet-republikkene som blir stadig mer populære studiesteder for studenter fra den tredje verden. Fra 1995 har antallet nepalesiske flyverstudenter i gamle Sovjet imidlertid falt dramatisk fordi Air Transport Support Centre nå krever at studentene innvilges tillatelse fra Civil Aviation Department, noe som i dag sjelden gis for pilottrening i de tidligere Sovjet-republikkene. USA og Canada er dermed de mest populære stedene.

Sosial status og høye lønninger synes å være trekkplastre for flyverstudentene, men forventningene innfris slett ikke for alle. Arbeidsmarkedet er stramt og med få utsikter til bedring. RNAC har 86 piloter i arbeidsstokken og har behov for ytterligere 24. De private flyselskapene skal ansette et fåtall nye flyvere, men de fleste har ingen ekspansjonsplaner i den nærmeste framtid. En lysning er at myndighetene nylig tillot private selskaper å operere internasjonalt, noe som kan skape behov for nyansettelser.

Helvetas deler ikke ut penger

Av Post Reporter. Kilde: The Kathmandu Post, Headline, Internett

(Kathmandu, nov.29. 1996) Helvetas, den første internasjonale non-governmentale organisasjonen (INGO) som samarbeidet med nepalesiske utviklingskrefter, uttaler at "veldigighet er ikke vår oppgave". Helvetas er et sveitsisk forbund for internasjonalt samarbeid, tidligere kjent under navnet Swiss Association for Technical Assistance, og startet med et osteproduksjonsprosjekt i 1956. Etter den tid har Central Dairy og flere andre prosjekter sett dagens lys.

Under feiringen av sitt førtiårige engasjement i Nepal sier Helvetas at deres tilnærming er basert på "prosess, og ikke prosjekt". "Vi arbeider langsiktig og vektlegger kontinuitet i vårt utviklingsarbeid", sier Neil Walton, program-direktør i Helvetas Nepal. Helvetas' utviklingsprogrammer, som har nådd ut til nesten alle distriktene i Nepal, har lav profil og søker mot bærekraftighet. Blant Helvetas' utviklingstiltak finner vi Jiri Multipurpose Development Project, bygging av hengebroer mange steder, Dhor-Patan Tibetan Refugee Resettlement Project og Balaju Technical Training Centre.

Organisasjonen arbeider nå i 21 land i Asia, Afrika og Latin-Amerika. Åtti prosent av budsjettet på over 40 millioner sveitsiske franc, brukes til å utvikle infrastrukturen i rurale områder, til bærekraftig bruk av naturressurser og til utdanning og kultur. "Nepal er viktig for Helvetas fordi det var her vi startet vår virksomhet", mener generalsekretæren som sier at organisasjonen jobber etter prinsipper som selvhjelp, rettferdighet og partnerskap. Stasminister Deuba er positiv til Helvetas og framhever at en slik ansvarsfull partner vil være til stor hjelp under arbeidet med å desentralisere det politiske systemet og øke folkets makt i Nepal.

Pesticide Pestilence

NCS Nepal No.3 1994 Source: The Rising Nepal

Various types of agricultural pesticides, fungicides, and insecticides deposited in local streams and other such water bodies are 'causing nightmares' to the farmers of Banke due to the havoc this is creating to their livestock. These poisonous chemicals, mainly Metacid and Thiodine, highly toxic compounds, and DDT, which is banned in developed countries, are dumped in large quantities in pools and streams to kill fish. Unfortunately, the poisons cause illness, stunting, miscarriages, and even death in livestock such as cattle, buffaloes, and

goats that drink from such places. This practice is widespread and almost impossible to prevent as the poison is usually dumped during the early hours of the morning. There is a lack of knowledge about the dire consequences of such poisons finding their way into the human system in large quantities and about the fact that the blanket use of such pesticides

significantly upsets the water ecology and exterminates many species not intended for human consumption. In fact, many local fishermen have noted the disappearance of the barn fish and other larger fish species in recent years.

Det nepali-bhutanske flyktningeproblemet: et mer nyansert bilde

Leserinlegg til artikkel i Hamro Patrika nr. 3/96 vedr. referat fra møte i Dansk-Nepalesisk Selskab 25/4-96 om det bhutanske flyktningeproblemet.

Av Ingebrigt Toft

Det bhutanske flyktningeproblemet, og konfliktene omkring dette, trenger etter min mening en mer balansert framstilling enn slik beskrevet i Hamro Patrika nr. 3/96. Innvandring av nepalesere til SV Bhutan tok til for omtrent hundre år siden, da nepaleserne slo seg ned og ryddet den ubebodde jungelen i lavlandet ved grensen til Assam. Bakgrunnen for urolighetene i området i slutten av 1980-årene, kan spores tilbake til India's annekasjon av Sikkim i 1974. Etter lang tids innvandring av etniske nepalesere til Sikkim, hadde sikkimeserne (beslektet med tibetanere) blitt en minoritet i sitt eget land. Ved folkeavstemning om Sikkims framtidige skjebne foretrakk de etniske nepaleserne at landet skulle bli en del av India.

Da Bhutan holdt sin første folketelling i 1988 kom det som et sjokk at andelen innbyggere av nepalesisk opprinnelse hadde økt langt utover den minoritet man antok bodde i de sydlige grensedistriktene. Oppdagelsen resulterte i innstramning av immigrasjonslovene. Omtrent samtidig utviklet det seg opprørsstemning blant den nepalesiske befolkningen i Darjeeling-området og dette forplantet seg til nepaleserne i Syd-Bhutan. Flyktningestrømmen vestover inn i Nepal tok til. India's problem med opprørerne i Darjeeling-området, og frykt for lignende tilstander i Sikkim, gjorde vel sitt til at India var meget forsiktig med å intervenere i Bhutan. (Ane Haaland reiser de samme spørsmål i sin artikkel i Hamro Patrika sept. 1992.)

I møtereferatet i Hamro Patrika nr.3/96 står det: "Til tross for at det nå er ca. 105 000 personer med flyktningestatus i India og Nepal, er ingen i hovedstaden Thimpu klar over noe flyktningeproblem". Dette må sies å være en grov feiltolkning, all den stund Bhutan og Nepal i april 1994 innledet forhandlinger om repatriering av visse kategorier nepalesiske flyktninger fra Bhutan - og disse forhandlingene står fortsatt i stampe (jfr. artikkel i danske Politiken 26. mai 1996). Som ett av fire hovedpunkter i sitt forhandlingsopplegg, holder Bhutan fast ved at bare de flyktningene som kan bevise at de var bosatt i Syd-Bhutan før 1958 får vende tilbake til landet.

Med bakgrunn i dagens situasjon er den geopolitiske virkelighet i Himalaya-regionen at Bhutan (såvel som Nepal) betraktes som buffer-stater mellom de to store statsmaktene India (ca. 900 mill. innbyggere) og Kina (ca. 1200 mill. innbyggere). Det burde være en naturlig oppgave for FN's høykommissær å få slutt på den håpløse situasjonen for de ca. 100 000 flyktningene i Nepals leire. Det må også være i India's interesse å finne en løsning på problemet, tatt i betraktning India's mange folkeminoriteter langs den utstrakte grensen mot Tibet og Kina i Himalaya-regionen.

Hovedkilde: artikkel i det tyske tidsskriftet INDOASIA nr. 2/94, som gir et mer balansert syn på konflikten.

Misvisende om konflikten Nepal/Bhutan

Av Sigmund Kvaløy Setreng

For å unngå å skrive lengre enn jeg rekker innen fristen, forutsetter jeg at leserne tar fram Hamro Patrika nr. 3 1996 og leser reportasjen fra møtet i Dansk-Nepalesisk Selskab, side 3f. Jeg skal innom en del av de framførte punktene. Imidlertid finner jeg misvisende eller direkte feilaktige påstander i ca. annenhver setning, så en fyllestgjørende kommentar må utstå til neste nummer av bladet.

For det første ber jeg leserne merke seg følgende: Gjengivelsene fra møtet framstilles som fakta, - som om beskrivelsene har absolutt objektive kilder. Problemet er at disse kildene ikke oppgis. - Dermed avskjæres vi til og med fra imøtekommelse av det første krav ved vurdering av argumenter i en kontroversiell sak: En anledning til kritisk kildegransking. Bhutans regjering og folkeforsamling får ikke komme til orde. Vi får ikke engang angitt beskriverens navn, så spørsmålet står åpent: Hvilken erfaringsbakgrunn har denne personen - en antatt autoritet på bhutanesiske spørsmål?

Undertegnede er heller ingen autoritet på nepalesiske og bhutanesiske spørsmål, men 16 opphold i Nepal og 4 i Bhutan har hjulpet litegrann. Jeg synes det er et godt tegn at jeg i en 28-års periode har måttet gi etter for erfaringens press og blitt tvunget til å endre mine tidligere teorier ganske radikalt. Jeg snakker om himalayiske, økonomiske, økologiske og maktpolitiske forhold. - Hermed noen oppfatninger så langt.

Nepal består av et stort antall til dels svært ulike folkegrupper og kulturer. - Relevant for vårt tema her, er at noen av dem har en ikkevoldelig tradisjon, andre er "både-og", mens enkelte har en mer militant-voldelig bakgrunn, som f.eks. Rai- og Limbu-folkene. Disse siste er sterkt representert blant gurka-styrkene, - i generasjoner leiesoldater innen den britiske armé, bl.a. heroisk aktive i briteres tilbakeerobring av Falklandsøyene. Organisasjoner blant disse og andre etnisk-kulturelle grupper har i flere tiår bedrevet blodig geriljavirksomhet innen Nepal, til dels under et kinesisk-kommunistisk banner. (Se samme nr. av Hamro Patrika s. 5 og 7!) Innimellom har jeg hatt en viss sympati med noen av disse gruppene i deres kamp mot et undertrykkende system, og de ble møtt med forferdelige mottiltak, - f.eks. ved slikt som at politiet/de militære kastet studenter ut fra 4. etasje i en bygning i Kathmandu. - Tortur, summariske hentrettelser osv. har vært utbredte. Ved en anledning har jeg selv (ad utspekulerte veier) besøkt en tibetaner - en av de flyktningeungdommene som på 60-tallet ble mottatt i Norge - i et fengsel i Kathmandu. Han levde der under forhold som vi i Norge forlot i middelalderen. Han var fengslet uten lov og dom, og kom seg endelig fri bare fordi han hadde ressurssterke personligheter som støttegruppe. En miljøpolitisk gruppering som jeg samarbeidet med på 80-tallet var plutselig fjernet, sporløst. Deres institusjonskontorer var omgjort til forretninger, og de nye innehaverne visste ingenting. OSV.

Turistene til Nepal er skjermet fra slik innsikt. - Joda, forholdene har bedret seg siden den "demokratiske revolusjonen", men fortsatt står sterke og militante grupper mot hverandre i Nepal. Jeg har selv vært midt i en skyte-episode i Thami (nepalesisk politi mot sherpaer).

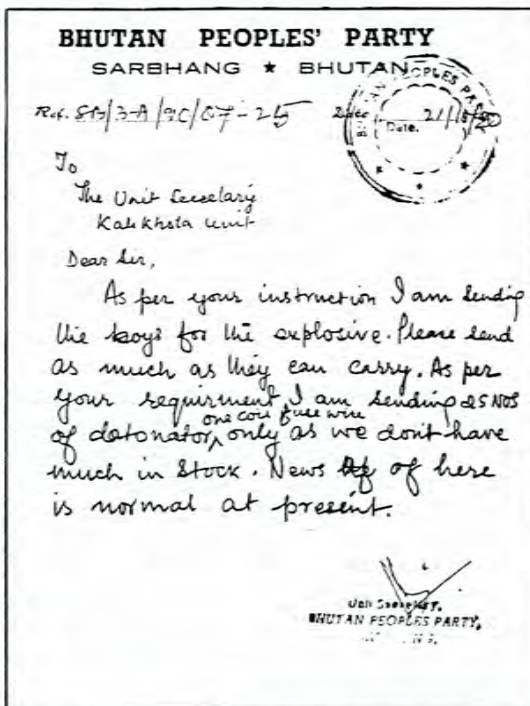
- Hvorfor ikke fokusere noe mer på slike forhold i Nepal istedetfor en konsentrasjon om "det nepalesiske problem i Bhutan". Nepal, synes det, bør først feie for sin egen dør. Landet har et lagdelt hinduisk kaste-samfunn, - verre enn det indiske, fordi i Nepal er de

forskjellige kultur/etniske folkegruppene innplassert i kaste-systemet. Bhutans buddhistiske kultur har i langt mindre grad vært plaget av slikt. - Jfr. Nepal: dess lenger du kommer opp i høyden, - dvs. inn i "buddhistiske" områder, dess bedre fungerer folkestyret.

Videre om det nepalesiske mangfoldet: Det er feil når rapporten fra det danske møtet lager en konflikt mellom hinduene i sør og buddhistene i nord. Antakelig reflekterer nepaleserne i Sør-Bhutan forholdene i Nepal, hvilket vil si at ca. halvparten er buddhister. De tilhører til og med den samme hovedgren av buddhismen som bhutaneserne - den tantriske innenfor Mahayana. For å få bildet på plass her er det nødvendig å ta inn at den buddhistiske halvparten av Nepals befolkning i alle år har vært undertrykt av den hinduiske overklassen. Først de senere år har vi hatt demonstrasjonstog i Kathmandu for buddhistenes rettigheter. For å få et perspektiv på beskyldningene mot Bhutan: Skolene som er opprettet for Nepals sherpaer - som alle tilhører Nyingmapa, den ene av de to buddhistiske skolene som dominerer Bhutan - underviser kun i hinduisme, nepali, engelsk, det vestlige verdensbildet (og matematikk) for å hinduiseres, miste sin egenkultur, og for å betjene turismen, Nepals hovedindustri. - Det samme gjelder alle ikke-hinduisk grupperinger i Nepal, - faktisk ser vi her en sterkere homogenisering av kulturen enn den Nepal beskylder Bhutan for å drive igjennom på sitt territorium.

De voldelig anlagte nepalesiske gruppene jeg har nevnt er representerte i Sør-Bhutan og - ikke minst - i de indiske områdene som ligger inntil Bhutan i sør og vest. Adskillig tyder på at de har drevet blodig terror mot Nepal-bhutanesere som har vært lojale mot Bhutans regjering (jeg legger ved kopi av et brev om våpenforsendelser - ett av flere; jeg er nok så sikker på ektheten), - bl.a. for å presse dem til å dra til "flyktninge"-leire i Nepal. Poenget med dette siste har vært å skape en vanskelig politisk situasjon for Bhutan: "Flyktninge"-leirene er lett tilgjengelige for vestlige media. Nepal har 100 000-er av "venner" i Vest - via alle turistene som har blitt glade i Nepal, men som intet vet om Bhutan. I det hele tatt har Nepal en total styring med mediebildet vestover, mens Bhutan mangler gjennomslagskraft.

Det visionære framtidsmålet til en del av de nevnte militante nepaleserne i Sør-Bhutan synes å være å opprette et (revolusjonært ledet) "Stor-Nepal" - omfattende Darjeeling, Kalimpong, Sikkim og Bhutan - , eller i det minste å oppnå en overmakt i Bhutan i likhet med den nepalesere allerede har skaffet seg i de nevnte indiske distriktene.

Photocopy of a well explanatory letter by a BPP Unit Secretary. Reproduced from captured documents.

Bhutan Peoples Party er en ørliten gruppering av nepalesere i Syd-Bhutan og tildels utenfor Bhutan.

Den første bølgen av nepalesiske innvandrere til Bhutan skjedde i første halvdel av dette århundret. Disse fikk statsborgerskap i 1958 (jeg kan gå i detaljer om dette i en senere artikkel). En sterk økning i innvandringen - for det meste illegalt - har skjedd etter 1961 (fristelse: 7-årsplanen for utvikling av landsbygda fra det året).

Folketelling i 1988 ga regjeringen et sjokk: Nesten en tredjedel av landets befolkning var av nepalesisk herkomst! - Hva ville Norge gjort i en slik situasjon? - Det Bhutan gjorde, var å kreve dokumentasjon for opphold i 1958 for alle slike som ikke hadde lovlige immigrasjonspapirer: "Ellers må du ut, og så - om du vil - komme tilbake og søke om statsborgerskap". På visse måter har Bhutan drevet en langt mer liberal innvandringspolitikk enn Norge!

Bhutans konge har selv gjort flere reiser til Sør-Bhutan for å overtale legale Bhutan-nepalesere til å bli i landet, bl.a. ved å gi dem skattefritak og fritak for dugnadsarbeid på offentlige anlegg (1992) - som alle borgere forøvrig må delta i 18 dager pr. år. Skrekken for "deres egne" trakassering har likevel ført til en stor utvandring til leirene i Nepal. To ganger har kongen invitert Amnesty International til å se på forholdene, - og de har kommet - og avgitt langt mer nyanserte rapporter enn det vi får høre om i gjengivelsen fra møtet i Danmark. I 1992 vedtok Bhutan en lov som forbyr lokale embetsmenn å utvise noen uten rettslig granskning av det individuelle tilfellet.

La meg avslutte denne gangen med et nødvendig stor-perspektiv: Det er i dag over 30 millioner nepalesere i verden, 10 millioner av disse lever utenfor Nepals grenser; de har den politiske makten i Sikkim, Kalimpong og Darjeeling (gammelt bhutanesisk område), og står grastett og stanger mot lille Bhutans sprø grenser. - Bhutan, med bare 700 000 innvånere, hvorav 200 000 allerede er nepalesere, har et flateinnhold tilsvarende Sveits. Med 70% dekket av skog - stort sett uberørt av menneskehånd - er Bhutan "Himalayas siste grønne pustelunge". Landet er også verdens siste uavhengige stat med en ren Tibet-buddhistisk kultur. Det er altså snakk om siste skanse for en av verdens få gjenværende gamle høykulturer. Bhutans restriktive holdning overfor turisme (kvote: 1500 pr. år) og "vestlige investeringer" reflekterer deres klarhet over dette forholdet. Radikalt forskjellig fra andre "utviklingsland" forsøker Bhutan seg alvorlig på en modernisering som ikke undergraver egen identitet. Mer enn andre har de en sjanse til å greie det - ikke minst fordi de har unngått gjeldsavhengighet til utenlandske og internasjonale bankinstitusjoner.

Det sjokket som bredte seg i Bhutan etter oppdagelsen av den enorme illegale nepalesiske innvandringen må vi forstå først og fremst i lys av hva som skjedde med Sikkim på 60-tallet: Innvandringen av nepalesere ble så stor at de til slutt utgjorde landets majoritet. Disse tvang igjennom en folkeavstemning med det resultat at Sikkim ble en indisk provins - styrt av nepalesere. Sikkim var "nest siste" nasjonale skanse for den Tibet-buddhistiske kulturen. Sikkims siste konge - død i New York av tuberkulose - var morbror av Bhutans nåværende kongemor.

Ut fra det ovenstående - pluss en god del mer som ikke her får plass - mener jeg at lille skjøre Bhutan fortjener vår forståelse og støtte kanskje mer enn noen blant verdens nasjoner, - og ikke bare for egen del, men også på grunn av det eksempel Bhutan kan gi for alle verdens "utviklingsland".

- Kilder: 1) Personlige intervjuer i forskjellige regioner av Bhutan ved fire opphold 1989-1993, 2) "Bhutan", Europa Publications 1986, 3) "Anti-national Activities in Southern Bhutan", Department of Information, Thimphu, Bhutan 1992 (revidert etter vestlig kritikk) 4) Amnesty's første rapport 1992, 5) N. Rustomji: "The Dragon Kingdom in Crisis", Calcutta 1978, 6) N. Rustomji: "Sikkim, A Himalayan Tragedy", Calcutta 1987, Ytterligere (talrike) studier angis gjerne ved henvendelse!

A struggle to plug foreign-currency leaks

NEPAL has been rocked by a second foreign-exchange scandal within two months - this time involving the smuggling out of up to US\$75 million (about RM185 million) worth of travellers' cheques.

In a television interview, Finance Minister Ram Saran Mahat admitted there had been "massive irregularities" in the issuing of travellers' cheques over a 10-month period.

The Nepal Rastra Bank, the Himalayan kingdom's central bank, has begun an investigation.

The last revelation has sparked calls for tighter controls over foreign exchange and for extra powers for the anti-corruption commission.

Only weeks ago, investigators disclosed that, during a 15-month period in 1994-95, US\$36 million had been illegally removed from the country through falsified bank drafts and Customs clearance forms.

The loss from such swindles hits the government's supply of foreign currency, which it needs to repay foreign debts and buy imports such as petroleum.

As a first step towards stemming the haemorrhage, the authorities have cut by more than half the maximum amount of US dollars that individual Nepalis can obtain before travelling abroad from US\$1,500 to US\$700.

Financial sources expressed little surprise at the

revelations, and said previous attempts to improve foreign-exchange controls had failed to stop people from spiriting dollars out of the country or from selling them on the black market for more than the official exchange rate.

It was possible to make a profit of 10 rupees per dollar.

"You can still beat the system," says Sujeev Shakyas, a financial management planner and columnist. "What has come out in public so far is probably only a fraction of what has really been happening." People who obtain travellers' cheques illegally count on the fact that few checks are carried out. In order to obtain the cheques, a Nepali must show the bank a valid air ticket. If the customer decides not to fly, in theory he or she must return the cheques before being able to cancel the ticket.

"There's no way they check if you are flying or not," Shakyas says. People sell their travellers' cheques on the black market. "It's not big money (for an individual), but you get 200 or 500 passports together and then you're talking big money. It's a very immediate gain."

Most of the fraudulent transactions in 1994 and 1995 related to letters of credit arranged with the country's chartered banks by businesses which said they intended to import goods.

A shrewd business operator can easily inflate the price of incoming goods on an invoice, Shakyas says, and sell off the remaining dollars on the black market or even ship back empty containers and never import anything.

Because there is no central computer registry of such transactions it is difficult for Customs officials to verify them. And even if they do, investigators found that Customs forms had been falsified, suggesting that some officers had taken bribes.

Two Indian businessmen have been arrested and face charges of violating foreign-exchange laws in connection with the transactions.

In June, a report by investigators studying the letters of credit concluded that 100 individuals and 175 firms were involved in the case, but that the two Indians were the main suspects.

The report said all but one of the country's banks had been involved. It also stated that its mandate stopped short of investigating whether any politicians had been involved.

But two things have fuelled public speculation that the scandal reaches into high levels of government.

First, the government delayed making the report public by two weeks from the time details first emerged and, second, police arrested the Indian businessmen but said they were forced to release them with-

in an hour due to pressure from above. The two were later brought back from New Delhi under police escort.

In the absence of any political debate on the case — all three main political parties either had power or shared power in a coalition government during the time covered by the investigation — it has been up to the news media to call for further action.

An editorial in the *Kathmandu Post* lamented the

fact that if political figures were involved in the scandal, they were likely to go unpunished.

"It is quite obvious that the traders alone would not have been able to accomplish the scam on such a large scale without the active connivance of some government officials and maybe even political leaders," the newspaper said. "There is a growing sense of pessimism among the people that the government is out to protect the wrongdo-

ers."

It called for stronger powers to be given to the Commission for Investigation of Abuse of Authority (CIAA). At present, the CIAA must get permission from the Prime Minister's office before it can investigate any Minister.

A Bill has been drafted that would give it more power, but there is little sign that it will be adopted in the current parliamentary session. — Gemini News

NEW STRAITS TIMES,
TUESDAY, SEPTEMBER 10, 1996

NEW STRAITS TIMES, TUESDAY, SEPTEMBER 10, 1996

FOCUS

Nepal falters in face of political instability

Nepal is struggling to raise the living standards of its 20 million people. But the tensions within a fragile coalition government are taking their toll.

DEVELOPMENT has virtually ground to a halt in Nepal — the victim of political uncertainty and absence of a national consensus among major political parties on economic reform.

And while the government struggles to hold down rising international debts — the result of the country's

dependence on foreign loans — ordinary Nepalis are worried about rising prices.

Electricity tariffs rose 20 per cent in May and cuts in fertiliser subsidies in the same month pushed up prices by at least 20 per cent. The loudest complaints followed an April rise in the cost of diesel oil, which increased public transport fares by up to 25 per cent.

The fare rises created particularly bad feeling, because they coincided with the granting of special terms to MPs and senior government officials importing vehicles.

MPs are now entitled to a 90 per cent rebate in Customs and sales tax on vehicles costing more than two million Nepalese rupees. The result is that they can buy a four-wheel-drive Mit-

subishi Pajero at half the normal local market price.

Political party leaders have also been receiving State help for medical treatment abroad. In some cases, entire families have travelled with the leaders at State expense.

To add to public suspicions, the Auditor-General's latest report expresses concern about growing financial irregularities and arrears totalling Rs21.3 billion.

Most Ministry and departmental accounts are not audited, and there appears to be a growing tendency to spend State funds in violation of rules and regulations.

A recent meeting in Paris of the Nepal Aid Group called for "substantial efforts in improving budget

and public expenditure management, through better programming and prioritisation of development expenditures."

Many of the problems stem from the instability which has prevailed since June 1994 when the Nepali Congress government resigned.

Elections produced a hung parliament. A minority Communist Party government was installed, but lasted only until September 1995 when the present coalition government took office.

Dominated by the social-democratic Nepali Congress and the conservative Rastriya Prajatantra Party (RPP), it is a fragile affair, at the mercy of the RPP.

Differences among coalition partners have reportedly sharpened recently, sparking speculation about the government's ability to hold on to power. The Communist Party of Nepal-United Marxist Leninist has pledged to topple it.

The civil service has become politicised and morale is low because of growing political interference in its day-to-day decision-making processes.

Growth in gross domestic product (GDP) declined from 7.3 per cent in 1994 to 2.3 per cent in 1995, mainly due to poor agricultural production, which accounts for 80 per cent of employment.

Exports declined 12 per cent in real terms last year, because of weak demand, quality problems and the concerns of overseas consumer groups about use of child labour in the crucial carpet and ready-made garment sectors.

Yet some senior officials are optimistic that better days are ahead.

"We hope to triple per capita gross domestic product, from US\$200 (about RM500) at present to US\$600-\$700, in

the next two three years," says Prithvi Raj Ligal, vice-chairman of the National Planning Commission.

The World Bank also sees growth — but only if Nepal "strictly adheres" to the programmes agreed by the bank.

Another public shock came in July with the introduction of value added tax (VAT) at the insistence of the bank and International Monetary Fund.

"If we do not introduce VAT, we will lose aid," says planning commission member Dr Kishore Kumar Guru-Gharana. "It is not matter of choice for Nepal. It is a compulsion."

Nepal's dependence on foreign aid is substantial. "A large portion of capital investment is being financed by foreign loans and grants," admits Finance Minister Dr Ram Sharan Mahat.

"As the economy is thus dependent on foreign assistance, the country's debt burden is on the increase. It

is therefore necessary to gradually narrow the gap between savings and investment by raising national savings."

The 13 countries and seven international financial institutions that form the Nepal Aid Group indicated lending commitments of US\$993 million for 1996-97, and foreign loan liability at the end of the first nine months of the 1994-95 financial year reached US\$2 billion, up from US\$1.8 billion at the end of 1993-94.

Nepal's economic woes were summed up by a recent World Bank report on the performance of the economy: "Rising consumption, falling levels of investment and savings and increased dependence on foreign resources are a reflection of an economy in need of improved economic management."

But political uncertainty makes the government preoccupied with survival, with little time to devote to the long-term health of the economy. — Gemini News ■

53 nepalesere dræbt

Flysammenstødet nær New Delhi i november kostede 53 nepalesiske gæstearbejdere livet. De var på vej hjem fra Saudi Arabien da flyet kolliderede med et fly fra Kaszakh Airways. I alt omkom 350 mennesker.

Nepal Vision
4. årgang nr. 2
december 1996

Bønder uten makt

I Nepal har flertallet av bøndene – kvinnene – ingen rett til å bestemme over det de sjøl produserer; verken selge eller distribuere det. Kvinnene i Nepal har ikke eiendomsrett til jorda, og heller ikke arverett. Bare hvis en kvinne er ugift ved fylte 35 år kan hun arve jord eller annen eiendom.

KLASSEKAMPEN

FREDAG 6. DESEMBER 1996

Av SISSEL HENRIKSEN, Nepal

DEN NEPALESISKE bonden går i sari. 95 prosent av kvinnene og 75 prosent av mennene i Nepal er avhengig av jordbruket. Offisielt utgjør kvinnene 57 prosent av de som arbeider i jordbruket.

Når vi reiser rundt i Nepal, ser vi dem over alt. Kvinnene med bærereima rundt hodet som holder på plass de enorme kurvene de bærer på ryggen. Kvinnene som bærer kurver fulle av gress, halm, brensel, korn. Kvinnene som skjærer ris på markene med små raske, blanke sigder. Kvinnene som bærer store bunter av risen de har kuttet og stabler dem opp i runde sårer på jordene. Kvinnene som med grasiøse bevegelser og lynende hurtighet kaster riskornene i en gyllen strøm opp i lufta fra runde fat for å treske det. Kvinnene som sprer riskornene ut over bakken

for å tørke det i sollyset foran husene sine. Kvinnene som bærer vann og vanner rismarkene i det svinnende dagslyset. Kvinnene som rusler opp fra åkerlappen i kveldinga med noen rotfrukter i hånda. Hjem til husene der maiskolbene som skal bli såkorn henger i lange rekker under takskjegget som kjeder med hvite kremmerhus.

Mennene er der, de også. Men vi ser færre av dem. Vi ser dem bak et tospann med okser mens de møysommelig pløyer markene. Eller på en tohjulstraktor putrende langs veiene. Vi ser dem gå heim fra markene i tussmørket. Vi ser barn jage flokker av vannbøfler og geiter langs veier og elver. Og vi ser unge gutter som bærer vann til rismarkene sammen med kvinnene.

Vi ser at de arbeider, og vi ser resultatet av arbeidet deres. Vi ser rismarker der risen er skåret og ligger i ryddige rader for å tørke. Vi ser alle de møysommelige oppbygde terrassene i det stupbratte terrenget. Vi kan bare ane hvor mange generasjoners slit det har tatt å bygge opp dette jordbrukslandskapet.

Bønder uten jord

Kvinnene i Nepal har ikke eiendomsrett til jorda, og heller ikke arverett. Bare hvis en kvinne fortsatt er ugift ved fylte 35 år kan hun arve jord eller annen eiendom. At mennene eier jorda betyr også at bondekvinnene ikke har noen rettigheter til å bestemme over det de sjøl produserer; ingen rett til å selge eller distribuere produktet.

«Nepal er et halvføydalt, halvkolonialt land». Denne setninga dukka stadig

opp under vårt besøk i Nepal. Men hva betyr det egentlig? Hva slags halvføydalisme snakker vi om? Er bøndene leilendinger? Livegne? Og hva med sjøleiene bønder?

Kalpna Rijal, leder for «Center for Womens Right and Development» forklarer:

– Mer og mer jord blir eid av jordeiere, og de jordløse som arbeider for dem må gi mesteparten av produksjonen til jordeierne. Atte prosent av befolkninga eier mesteparten av den dyrkbare jorda, spesielt i Nepals kornkammer, den fruktbare Terailletta langs grensa til India. I fjellene er det mer vanlig at folk sjøl eier jorda, men der er produktivitet av jorda liten.

14-15 prosent av befolkninga er leilendinger. Gjeldsslaveri binder dem til jordeieren. Barna arver gjelda etter foreldrene. De er født i gjeld og dør i gjeld. Og jordeierne fikser på regnskappene og føyer til en null her og der slik at summen de skylder alltid er større enn det de betaler.

Jeg tenker på mine egne forfedre og væreierne i Nord-Norge. Har hørt historia før. Et annet land, ei anna tid.

Vakker natur ikke nok

Vi kjører buss fra Pokhara til Kathmandu. Ei bussreise på trollestigliknende veier gjennom et omskiftelig landskap.

Jeg ser ut over det veldige landskapet. Den grønngrå elva, den grå, steinete elvebredden, dypgrønt kratt i skråningen opp mot de gyllengule åkrenes rutemønster. Bak åkrene mørkegrønne åser som runder seg mykt mot en bakgrunn av snødekte Himalaya-fjell som farges rødgygne av en synkende sol mot

en mattblå kveldshimmel.

Jeg snur meg til nepalesiske Sujita: – Dere har et eventyrlig vakkert land!

– Ja, svarer hun lavt, men altfor mange kan ikke nyte skjønnheten. De er fattige, syke, har ikke mat.

Hun har så alt for rett. 40 prosent av befolkninga i Nepal er under fattigdomsgrensa. Og kvinnene er aller nederst.

– Er det et problem i Nepal også at ungdommen flytter fra landsbygda og inn til byene?

– Ikke bare til byene, de flytter til andre land. Til Korea, Indonesia, Kuwait. Og tilbake i landsbyene blir de gamle, kvinner og barn, svarer Sujita.

Igjen ei kjent historie. Fra Afrika, Frankrike, Norge. Landsbygda avfolkes, byene vokser. Og jordbruksland det har tatt generasjoner å dyrke opp forfaller. Mens stadig flere sulter. Seinere, i Kathmandu spør jeg husverten vår, Milan, om det samme.

– Man kan jo forstå at de ønsker å dra fra fattigdommen i de utarma landsbyene, sier han.

– Det er menneskelig å prøve å skaffe seg et bedre liv, flere materielle goder. Problemet er bare at de oftest ikke får det så mye bedre der de kommer. De blir billig arbeidskraft i underbetalt industri. Mange kommer ut for arbeidsulykker og mister armer eller bein. Arbeidsgiverne har ofte passene deres, og om de ønsker å reise heim er heller ikke det så enkelt. De sender heller ikke penger heim for å utvikle landsbyene de kommer fra. Det hadde kanskje vært bedre for alle parter om de hadde blitt her og prøvd å forbedre jordbruket i landsbyene de kommer fra.

– Men hva kan gjøres for å forbedre jordbruket?

– En omlegging til å dyrke andre sorter avlinger hadde vært en forbedring. Du veit at her i Nepal spiser vi alle mye ris, og derfor ønsker tradisjonelt alle å dyrke ris. Men den karrige jorda i fjellene egner seg dårlig for ris. Man får bare en avling i året, og må jobbe mye for den ene. Ris trenger mye vann, og vannet må ofte bæres lange veier. På Teraissetta er det enklere å dyrke ris, der er jorda rikere og en får to avlinger årlig. Hvis bøndene i fjellene kunne dyrke f.eks. appelsiner som er enklere, kunne de selge disse og kjøpe ris fra de stedene der det er lettest å dyrke ris. Ei slik omlegging av jordbruket fra naturalhusholdning ville føre til økt velstand, sier Milan.

Men kanskje også til ytterligere ei forskyvning av makta i mannens favør? Når det er mannen som eier jorda og får pengene når grøden selges, blir spørsmålet om han vil bruke pengene til å kjøpe ris til familien eller til noen av alle de moderne, spennende tingene fra den vestlige verden som flommer inn over Nepal sammen med økt turisme og åpnere grenser.

Lys og varme

Vi kjører inn mot Kathmandu mens mørket velter inn over landet. En veldig stjernehimmel hvelver seg over Verdens tak. I de mørke åsene rundt oss tennes også små stjerner. Små blinkende lys som hver og ett forteller oss at her bor det mennesker. Langs veien ser vi folk samle

seg i hus, hytter og skur med åpning mot veien vi kjører på. Flammende bål i leirovner og under gryter forteller at dagens siste måltid er underveis. Folk samler seg rundt bord og benker, opplyst av det myke oransje lyset fra lamper og stearinlys, eller det skarpe hvite lyset fra petromaxer. Her og der kjører vi forbi ett og annet hus med elektrisitet, eller små klynger av butikker rundt en bensinstasjon opplyst av elektriske neonlysrør.

Jeg ser på det tette mørket rundt bussen, og på de små blinkende lysene oppe i åsen. Jeg tenker på hva det betyr for livet ditt om du har elektrisitet eller ikke. Hvordan døgnrytmen må følge dagslyset hvis du ikke har strøm. Opp ved daggry, heim når mørket faller på.

Tenker på at slik var det heime også for bare 40-50 år siden. Heimbygda mi fikk elektrisitet i 1957. Før det brukte de oljelamper og petromaxer til lys.

Tenker på meierimelkespannene jeg har sett stå langs veiene og vente på å bli hentet til meieriet på samme måte som i Norge før rørmelkanleggene og tankhentinga tok over.

Tenker på tohjulsstraktorene som putrer langs veiene her, og som er nesten samme type som den far min kjøpte på 60-tallet og som letta arbeidet på småbruket heime så mye.

Føler at jeg er på reise i tredje verden og i min egen historie.

Tenker på kommentaren fra indiske Aparna da jeg nevnte dette for henne:

– Men det stemmer jo helt. Den teknologien dere ikke har bruk for lenger sender dere til oss. Vi ligger 40 år etter dere i teknologi.

Jeg vet at hun har rett. For selv om jeg ser likheter med Norge i en ikke altfor fjern fortid, ser jeg også at forskjellene er enorme. Mens mine nordnorske formødre bar vann og tente oljelampa i

en verden der det bare var de store byene som hadde elektrisk strøm og innlagt vann, lever de nepalesiske kvinnene på landsbygda uten strøm og vann i dataalderen. De lever under føydale levekår i en verden der alt de trenger for å gjøre livet lettere faktisk fins, like utafor stuedøra, i deres eget land. Noen av dem tenner sine oljelamper langs en motorvei der turistbussene dundrer forbi. Andre bor i avsidesliggende landsbyer der de må gå til fots i flere dager for å komme til nærmeste vei. I Pokhara var fremdeles hjulet ukjent da det første flyet landet der i 1952, og den første oksekjerra kom dit med fly i 1960.

Infrastruktur og skattelette

Det er ikke vanskelig å skjønne at Nepal trenger sårt til utbygging av infrastrukturen. Landet trenger veier, det trenger å få utbygd mer av de vannkraftressursene landet faktisk har. Nepal er et fattig land, og trenger hjelp. Men er alle hjelpere gode hjelpere?

Tilbake i Norge leser jeg om en ny skatteavtale mellom Norge og Nepal.

Avtalen er kommet i stand etter initiativ fra Statkraft, som sammen med Kværner og ABB er involvert i finansiering, prosjektering og utbygging av et vannkraftverk i Nepal. Avtalen skal hindre dobbelt beskatning av norske bedrifter som investerer i Nepal, men det åpnes også for at bedriftene kan få fradrag i Norge for skatt som heller ikke er betalt i Nepal.

Nepal er et av verdens fattigste land, og kunne sjølsagt trengt skatteinntektene fra de norske bedriftene. Men er det noen som tror at Nepal kan tillate seg å presse hjelperne hvis de ønsker å vri seg unna skatt i Nepal? Gunstige skatteavtaler er et av midlene land som Nepal må ty til for å lokke utenlandske investorer til landet.

Jeg tenker på aksjonærene i Kværner og ABB. Og jeg tenker på kvinnene rundt oljelampene i Nepals karrige landsbyer. De har sin kamp å kjempe. Men det har jamen vi som lever i den oppadstigende imperialistmakta Norge også, hvis vi med noen rett skal kunne snakke om internasjonal solidaritet.

140 States for Protection of Cultural and Natural Heritage

NCS Nepal No. 2, 1995

As of 1 January 1995, the Convention concerning the Protection of the World's Cultural and Natural Heritage has 140 States Parties. The World Heritage List now contains 440 sites in 100 States Parties. The List includes seven cultural sites from the Kathmandu Valley: the three Durbar Squares of Bhaktapur, Kath-

mandu and Patan; and the four complexes of Pashupatinath, Swayambhu, Boudhanath and Changu Narayan. Nepal's two natural world heritage sites are the Royal Chitwan National Park and the Sagarmatha (Mt. Everest) National Park.

Source: The World Heritage Newsletter

FJELLVEIER

Fotturer i ASIA

Etter hvert som fly, telefon og telefaks gjør verden mindre, er det stadig flere mennesker som setter kursen mot de store, ville områdene ved foten av Himalaya på jakt etter ensomhet, skjønnhet og uberørt natur. De kjente ferdseleirene til klatreleirene ved foten av Everest eller K2, og rundturer som "Annapurna rundt", gir turistene en uovertruffen mulighet til å bo og ferdes sammen med lokalbefolkningen.

Økningen i antall turister har ført til enorm belastning på disse skjøre økologiske systemene. Store deler av atkomstveien til K2, langs elva Brahu i det nordre Pakistan, er blitt fullstendig ribbet for trær og busker - hovedsakelig av innleide bærere som har tent bål for å lage mat til grupper av vandrere og klatrere. I Nepal er det anslått at 93% av den energien som forbrukes kommer fra vedfyring, og bare i løpet av de 5 siste årene har rundt 15% av den naturlige skogen forsvunnet. Dette tilsvarer et skogområde på 400 000 hektar. Etter som trærne blir borte, kommer erosjon, jordskred og flom, noe som har katastrofale følger for lokalbefolkningens levekår. Alt avfallet etter fotturister og klatrere er også et økende problem. Her kan vi alle gjøre en innsats. Forlat leirplassen ryddigere enn den var da du kom. Ta alt avfall med deg tilbake, og kvitt deg med det på en ansvarlig måte. Ledelsen for nasjonalparkene i Alaska har hatt stor suksess med å løse problemet med avfall fra ekspedisjoner. Etter at de innførte nye, strenge regler som krever at alt avfall skal bæres ut, har leirplassene på Mt McKinley fått tilbake noe av sin opprinnelige, uberørte karakter.

I Himalaya koster det ikke så mye å leie en ekstra bærer som kan ta med seg avfallet tilbake. Selv om dette ikke løser problemet med avskoging, kan det ha stor betydning for miljøet generelt. Som Chris Bonington nylig observerte under et besøk i Diamir-leiren ved Nanga Parbat: "Det som på avstand ser ut som en idyllisk eng, er blitt en søppelfylling, beklagelig typisk for hovedleirene over hele Himalaya. Selv om overbefolkning, avskoging og erosjon uten tvil har større og mer alvorlig innvirkning på

miljøet, er søppel og avfall noe som klatrere og fotturister bør kunne gjøre noe med."

Fjellturisme har også betydning for langt mer lønnet arbeid er tilgjengelig for lokalbefolkningen. Tidligere ville de ha arbeidet som bønder og håndverkere, men nå kan de få betaling i klingende mynt som kokker, bærere og førere. Dette kan også ha negative følger for lokalsamfunnet. Hvis mannfolkene stadig er borte fra landsbyen for å tjene penger, er det ingen igjen til å arbeide med jorda eller drive buskapen til fjernliggende beiter. Dette fører igjen til nedbeiting og førmangel. Over lengre tid fører det dessuten til at landsbyene tappes for folk med tradisjonelle og nødvendige ferdigheter.

Som brukere av fjellområdene har vi et stort ansvar for å hjelpe til med å bevare disse enestående miljøene. Vi hos Berghaus tar dette ansvaret svært alvorlig. Vi gir vår fulle støtte til Katmandu-erklæringen, og fra og med 1995 må alle de ekspedisjonene vi gir støtte til love å følge anbefalingene i denne erklæringen. På mange måter sammenfatter Doug Scott problemet når har sier: "Turisme har nå passert oljeutvinning som verdens største industri, men virksomheten bruker opp ressursene like raskt som oljeindustrien, for det er blitt sagt at turismen ødelegger for turismen, spesielt når det gjelder fjellturismen."

Så reis, men reis varsomt!

Berghaus-brosjyre 1997

MÅLSETNINGENE I KATMANDU-ERKLÆRINGEN

- Gi effektivt vern av miljøet i fjellene, dets planteliv, dyreliv og naturressurser.
- Redusere de negative sidene ved menneskelige aktiviteter.
- Respektene lokalbefolkningens kulturarv og verdighet.
- Stimulere til virksomhet som får folk til å bli boende i fjellet.
- Oppmuntre til kontakt mellom fjellklatrere fra ulike land i en atmosfære av vennskap, gjensidig respekt og fred.
- Stille til rådighet all informasjon og opplæring som er nødvendig for å bedre forholdet mellom menneske og miljø.
- Bruke utelukkende miljøvennlig teknologi, både for energiproduksjon og deponering av avfall.
- Støtte underutviklede fjell-land i deres anstrengelser for å bevare miljøet.
- Gi større adgang til fjellområdene ubundet av politiske hensyn.

Unggutter arbeider
for Statkraft i Nepal

DE BÆRER KRAFTVERKET PÅ RYGGEN

Drøyt fem mil fra Mount Everest, i Nepals ødemark, bygger Statkraft Anlegg et elvekraftverk som skal øke landets strømforsyning med 25 prosent. Vi Menns Håkon Bonafede fikk merke blodslitet. 250 menn, kvinner og unggutter bærer alt utstyret 600 meter til værs.

REPORTASJE

TEKST OG FOTO:
HÅKON BONAFEDE

Hanegal og daggrø. Du trenger ikke vekkerklokke for å våkne med sola i en nepalsk landsby. Fra nabohyttene strømmer en symfoni av hosting og harking. Ifølge fjellandets tro kan natens onde ånder krype ned i kroppen din dersom du sover med åpen munn, så det er best å fyre av noen hostekuler - for sikkerhets skyld.

Fredrik Minsaas (43) fra Inderøy venter ved foten av fjellet. Han har overoppsynet med driften av tverrslags-tunnelene, og har en drøy times klatring foran seg for å komme opp til den nederste, 600 meter til værs.

Vi følger slangert av bærere

som snor seg oppover fjellsiden på den primitive stien. Alt som skal til for å bore tunnel; betongsekker, armeringsjern, dynamitt og verktøy, balanser på de seige, tynne leggene til bærerne. De veier selv neppe mer enn 50 kilo, men tar opptil det dobbelte av sin egen kroppsvekt på ryggen.

- De begynner helt nede i ti-årsalderen, så vi har satt 16-årsgrense for å unngå rovdrift, forteller Fredrik.

Ti øre kilo. Fem kroner for hver bær. To bærer om dagen. En bra daglønn i denne delen av Nepal.

Fredrik bærer selv preg av å bo i et land, hvor de eneste retningene er opp og ned på kuperte stier. Slank og atletisk skrittet han stien i store jafs, mens jeg kjenner hvordan hjertet dunker og sveitjen siler ned i øynene. Ikke rart at kollegene kaller ham Norges sprekeste stor-ryker.

- Skriv at hærens marsjstøvler ikke er rare greiene. Jeg slet ut et par fra mars til juni. Nå har jeg skaffet meg et par engelske som ser ut til å holde.

Blidgjør fjellens guder

Vi kommer opp til den første avsatsen og kikker ned på anleggsområdet og Tama Koshi-elven som skummer hvitt av smeltetvann fra Himalaya-plataet. Nå er vi over den norske tregrensen, men dalsiden er fortsatt bevokst med jungelvegetasjon.

I trærne sitter apekatter, og både tigre, leoparder og ulver finnes i området. Det er også registrert 13 giftige slangearter her, så best å være på vakt.

Et lite hindutempel fanger oppmerksomheten. Presten, en skallet kar med kortbukser og fillete skjorte, hilser oss med en hane i den ene hånden og en diger gurkha-kniv med krumt blad i den andre. Hanen skal ofres for å blidgjøre fjellens guder slik at

ingen sherpaer skal falle kast i kast nedover dalen med 50 kilo dynamitt på ryggen.

Røkelsen tennes, og presten messer på nepalsk til offergaven at nå skal han hjelpe den ut av sin miserable tilværelse som hane. Kanskje blir den gjenfødt som menneske i sitt neste liv?

Hodet faller for den sløve kniven, og presten skvetter blod på alteret. Så slenger han fra seg hankroppen som flakser vilt og spretter bortover bakken, slik at Fredrik blir neddykket av blodspruten i fri utblåsning.

– No ble æ skikkelig velsigna, er hans lakoniske kommentar mens han tørker vekk blodet og trækker videre oppover.

Ti nordmenn

Jobben min går ut på å være en sjuende far i huset, eller skal vi si i tunnelen, for nepalene, forteller Fredrik der vi står 330 meter inne i fjellet på tverrsnitt 5.

Selv om vi befinner oss kort vei fra verdens høyeste fjellkjede, er fjellkvaliteten på Himalayas fotfjell dårlig. Fjellet er faktisk så ungt geologisk sett at det fortsatt består like mye av hard leire som av stein. Det sildrer i vann overalt, så det er bare å strekke ut tekanna for å få den fylt fra tunneltaket.

En av de viktigste oppgavene for de ti nordmennene fra Statkraft Anlegg er å overvåke sikkerheten når totalt 11 kilometer med tunnel skal drives i det porøse fjellet.

Da Statkraft gikk inn i prosjektet for fullt i februar, hadde den lokale kontraktøren hatt to dødsulykker på grunn av dårlig sikring. En av tunnelene var i ferd med å rase sammen, og hele anleggsdriften hadde ligget nede i ett år på grunn av manglende finansiering.

Betongføring og sikringsbolter i taket vitner om at sikkerheten i mellomtiden er kommet opp på norsk standard. Ingen dårlig prestasjon når man tenker på at mange av anleggsarbeidernes tekniske bakgrunn har bestått i å

håndtere en bøffeldrevet treplog.

– Det er ikke noe å si på iveren og lærevilligheten, selv om nepalene ikke er spesielt glade for å jobbe inne i tunneler, forsikrer Fredrik da vi står på stoffen ved Alumak'en, en kombinert klatre og borerigg som skal drive trykksjakten i 45 graders vinkel 600 meter oppover.

Pionérprosjekt

Selve kraftverket blir på 60 MW når det står ferdig i år 2000. Det er relativt lite etter norsk målestokk, men ikke desto mindre vil det øke Nepals totale vannkraftproduksjon med 25 prosent, og det kommer godt med i et land hvor snaut ti prosent av befolkningen har elektrisitet.

Med kraftig monsunregn og alt smeltevannet fra Himalayafjellene har landet et større kraftpotensial enn Norge, men Nepal har foreløpig bare bygd ut en kraftproduksjon som er en prosent av Norges.

Elvekraftverket som bygges her, henter vannet fra elven Khimti Khola. Over en strekning på ni kilometer faller den 600 meter, og det er trykket fra dette fallet som skal drive de fem turbinene i kraftstasjonen inne i fjellet.

På grunn av alt slammet i elvevannet er det ikke hensiktsmessig å bygge noen demning, og selv om vannføringen i dette stykket av elven reduseres med 90 prosent i den tørre årstiden, vil ikke dette ha noen miljømessige konsekvenser av betydning i denne trange og ubebodde delen av dalen.

På mange måter har investeringen på 330 millioner kroner i Khimti-prosjektet vært et pionérprosjekt for Statkraft, som nå sitter med 73 prosent eierandel i selskapet Himal Power Limited, hvor også ABB Kraft og Kværner Engineering er inne med fem prosent hver. Resten eies av et lokalt kraftselskap, og nepalske Himal Hydro står for den lokale kontrakteringen.

Et blodslit

Det er første gang et kraftverk-prosjekt bygges for private midler i et utviklingsland, med en inntjeningsramme på 20 år. Kravene til å drive selve anleggsvirksomheten vært enorme i et av Nepals mest uveisomme strøk 15 mil øst for Katmandu.

Da anleggsarbeidene ble påbegynt, måtte alt materiell bæres to mil fra nærmeste vei inn til anleggsområdet, mens tyngre maskineri ble delt opp i tre tons biter og fløyet inn med helikopter. Anleggsveien som nå blir forlenget videre til neste landsby, blir fortsatt hugget ut for hånd med steinkastende apekatter som tilskuere.

– Byråkratiet er også en utfordring, forteller anleggsleder Bjørn Drablos. Alt tyngre utstyr må fraktes sjøveien om Calcutta og videre med trailer innen det skal behandles av tollene i Katmandu.

– I beste fall tar det tre måneder å få en del fra Europa, mens det tok fem måneder å få kablen til taubanen. Derfor må vi ha et mye større delelager her enn i Norge. At man har valgt å utføre såpass mye av anleggsvirksomheten for hånd, skyldes at den lokale arbeidskraften koster minimalt i forhold til dyre importerte maskiner. Det blir hele tiden kravet til økonomi som må veies opp mot kravet til fremdrift.

"Jungle food"-krefter

Slitne, men med innbitte ansiktsuttrykk passerer bærerne oss på stien der vi har slått oss ned under hviletreet på toppen av åsen med en kopp søt te med yakmelk. En lokal kremmer har satt opp en leirhytte dekorert med plakater av indiske popstjerner, og selger tekusene for 50 øre stykket.

– Jeg skjønner ikke hvor bærerne henter kreftene fra. Når vi spør hva de spiser, svarer de "jungle food", forteller Fredrik.

Bærerne har kurs for det øverste tverrsnittet inn på fjellet, en hel dagsmarsj fra anleggsbyen nede i dalen. Noen av dem som er

på vei nedover uten bærer, har tatt av seg plastsandalene og spriker med tærne for å bremse i de verste utforbakkene.

Livet er hardt i Nepal. Men som nordmann trives du i denne delen av landet som ligger langt unna turistområdene. Rundt oss lager risterrassene utrolig vakre grønne mønstre i dalsiden, mens verdens høyeste fjell skaper et utrolig tablå nord i synsranden.

Landsbyboerne smiler og prater i vei på sin uforståelige nepalske fjelldialekt, og behandler oss som gamle venner selv om de knapt har sett folk fra vår del av verden før.

Ofte i dalen venter kokken Govinda med sin evinnelige *dal-bat*, ris med linsesuppe som du møljer sammen med høyrehånden. En fordel med den dårlige fjellkvaliteten er at småsteinen du får innblandet i risen ikke alltid brenner tennene.

Eller kanskje han serverer tunfisk-spaghetti med poteter i dag? Svette og fornøyde bader vi i smeltevannselven fra Everest før middag. Anleggsarbeid i Nepal er et eventyr.

ANLEGGSBYEN:

Landsbyen Kirne er blitt forvandlet til en yrende anleggsby. Knut Rise ved vektta til bærerne, har oppsynet med anleggs-maskinene.

GUDER OG POPSTJERNER

pynter opp hos kjøpmannen som selger te på toppen av lia.

Vi menn Nr. 51/52 1996

Green Tea

The use of the pesticide Thiodan in Nepalese tea plantations has aroused controversy in academic circles. According to WHO classification, Thiodan is a hazardous pesticide characterised by its persistence in human and animal tissues and in the environment.

The manager of the Nepal Tea Development Corporation (NTDC) claims that timely application of the pesticide does not affect the quality of tea

and controls potential damage to the plantation. However, he also says that the monitoring of tea quality by the Central Food Laboratory is not timely or efficient, and that it is up to them to state whether pesticides are being used in excess.

However, others claim that Thiodan is a 'deadly poison', and that the reason there is no outcry against its use is because the Nepalese public is

not health conscious.

Another objection is that the tea planters lack the trained manpower to administer pesticides in the tea gardens, and, as a result, most pesticide spraying is carried out on a trial and error basis.

Source: Biogas and Natural Resources Management Nepal

NCS Nepal No. 2, 1995

Fire år gamle jenter finner en ektemann for livet:

Brudgommen er en grønn frukt

Av Ralf Dahl. Foto: Thomas L. Kelly

Illustrert Vitenskap nr. 12/96

En fire år gammel jente og en grønn, pærelignende frukt må vel være et umake par? Ikke hos newarfolket i Nepal. Der gifter jenter i fire- til elleve-årsalderen seg med den lille frukten for et livslangt ekteskap. Den gamle skikken skal beskytte bruden senere i livet.

Den lille gårdsplassen i hjertet av Katmandu summer av liv. Nærmest midten sitter et femtitalls småjenter i skredderstilling. I bakgrunnen står de stolte foreldrene og andre pårørende og ser nysgjerrig på.

Jentene er kledd i sterke røde og gule farger som ikke levner noen tvil om hvem som er dagens midtpunkt. Alle er pyntet med både smykker og make-up, men jentenes unge alder blir avslørt av forventningsfull fnising. Hver av dem har et stykke hvitt papir med en tegning av en gudeskikkelse festet oppå hodet. Bryllupet kan begynne.

Bål eller bryllup

Tradisjonen med at jenter helt ned til fireårsalderen gifter seg med grønne, pærelignende bel-frukter, er en gammel skikk som bare finnes hos newarfolket i Nepal. Seremonien kalles ihi eller yihee, som opprinnelig bare betydde bryllup, men nå bare blir brukt om denne spesielle begivenheten.

Ihi er det helligste og viktigste ritualet hos newarene, og da det bare er kjent fra dette folket, er det blitt et av de særlige kjennetegnene som skiller dem ut blant Nepals mange folkeslag.

Ihi-ritualet er meget gammelt, og in-

gen vet nøyaktig når det er oppstått, men grunnlaget er trolig å finne i gamle hinduskrifter. Der heter det at en kvinne som blir enke, må kaste seg på ektemannens likbål og altså gå i døden sammen med ham. For å beskytte kvinnene fant newarene på å la helt unge jenter gifte seg med kjærlighetsguden Narayan, symbolisert ved bel-frukten.

På denne måten kan jentene aldri bli enker, selv om den verdslige ektemannen skulle dø. For guden er udødelig, og som første ektemann regnes han som den "riktige". Derfor kan en kvinne aldri bli enke når hun som barn har gjennomgått ihi. Selv om den gamle skikken med at hinduenkene kastet seg på mannens likbål, sati, ble avskaffet i 1920, har bryllupene holdt seg. Ihi kan imidlertid ikke forandre noe på at det fremdeles fører til tap av sosial status å komme i jordisk enkestend. Bel-bryllupet gjør det også lettere for en kvinne å

forlate sin mann, nettopp fordi det første bryllupet er viktigst. Selv om det i Nepal fremdeles ikke er helt akseptert å være enslig kvinne og eventuelt gifte seg igjen, er det en formildende omstendighet hvis hun som jente ble gift med bel-frukten, altså med guden Narayan.

En annen mulig grunn for giftermålet med den søtlige frukten er at det fra gammelt av har vært sett som en fordel at en kvinne ble gift før sin første menstruasjon, fordi hun da var "ren". Barnebryllupene ble forbudt i 1951, men ihi-seremonien sikrer at jentene likevel blir gift før de begynner å menstruere.

I hinduismen regnes brudgommen Narayan som en legemliggjørelse av den universelle kjærligheten og menneskeligheten, og han er også en inkarnasjon av guden Vishnu. Vishnu, verdens opprettholder, tilhører en treenighet av de viktigste gudene i hinduismen.

Newarfolket omfatter både hinduer og buddhister, og selv om Narayan er en hindugud, gifter jenter fra begge religionene seg med ham. Flesteparten av ne-

warene er hinduer, og verken hinduer eller buddhister ser et problem i å underkaste seg deler av den andre religionen eller skikkene i den. Riktignok er enkeltpersonene enten det ene eller det andre, men i praksis blir det ikke skjelnet mellom de to religionene.

Gudenes yndling

Ikke alle newarene praktiserer ihi. Folket er delt inn i et forvirrende kastesystem, som ikke blir mindre komplisert av at det er to forskjellige religioner innblandet. De laveste kastene har aldri holdt bel-bryllup, og i noen deler av Nepal er seremonien sjelden.

Mest utbredt er den i Katmandudalen, spesielt i Bhaktapur og Katmandu, som også har den største konsentrasjonen av newarer. De ulike kastesystemene er sikkert også grunnen til at det kan være stor forskjell på hvordan seremonien utføres fra sted til sted.

Når det er akkurat bel-frukten som er den utkårne, skyldes det at den tradisjonelt er blitt betraktet som hellig. Den er rett og slett gudenes yndlingsfrukt. En annen og mer jordnær forklaring

er at det solide skallet på frukten gjør at den har svært god holdbarhet. Dette er viktig, fordi det hos endel newarer er kutyme at frukten etter bryllupet blir oppbevart på taket av huset. Andre newarer ofrer den til gudene på et senere tidspunkt.

Bryllupet strekker seg over to dager, og helt opp til 300–400 jenter kan bli gift om gangen. Det minste antallet som det kan være, er fem. Bryllupet er en meget kostbar fornøyelse, og derfor er det som regel en velstående mann som tar initiativet til å arrangere ihi for en datter eller kanskje et barnebarn.

Ofring av andeegg

Etter at initiativtakeren har bekjentgjort at han vil avholde ihi, kan andre foreldre melde på døtrene sine. Det forårsaker ingen sure miner hos den rike initiativtakeren – tvert imot: Den glade givaren øker sin sosiale status og oppnår angivelig også religiøs vinning. Datoen for seremonien blir fastsatt etter råd fra en josi – en person som både fungerer som astrolog og presteassistent – som finner en "lykkedag". Ihi foregår i en bakgård, på en tempelplass eller i et privat hjem. Skjer det utendørs, blir det på forhånd alltid spent et rødt tøyestykke over plassen som tak. Det skal gi plassen åndelig beskyttelse mot omverdenens "urenheter" under seremonien.

Før selve bryllupet begynner, blir det ofret en and eller en geit. Mindre ofre kan også greie seg – de fattige kastene nøyer seg med å ofre et andeegg.

På bryllupets første dag skjer det ikke så mye. Et av dagens viktigste ritualer foregår mens bruden står foran den hellige ilden, det vil si bålet som tennes på plassen. Der blir hun målt 108 ganger med en gul tråd som blir rullet sammen etterpå. Denne tråden skal ligge i fanget på bruden resten av dagen, og senere blir den gjort om til en krans som hun bærer rundt halsen på den andre dagen av bryllupet. Hvorfor bruden skal måles opp nøyaktig 108 ganger, er det ikke lenger noen som vet.

Senere på dagen blir bruden tre ganger overøst med ris og blomster, og deretter er hun formelt i en hellig tilstand. Ritualet utføres av hustruen til den lokale thakalien. Thakalien er den religiøse lederen for en bestemt sosial krets, og kan best sammenliknes med formannen for et menighetsråd. De fleste av ritualene er delt mellom presten, thakalien og

thakaliens hustru, fordi noen av ritualene bare kan utføres av kvinner.

Jomfrudatteren gis bort

Den andre dagen finner selve bryllups-seremonien sted, og dagen starter med at bruden gjennomgår et renselsesritual. Der blir hun badet, får klippet tåneglene og farget tærne røde. Så går turen igjen til tempel- eller gårdsplassen, der presten og hans assistenter utfører en rekke pujaer. En puja består både av opplesing av bønner og ofring av ukokt ris, blomster, vann og olje, som settes frem på fat. Pujaene er en naturlig del av alle hellige seremonier.

Under den første delen av dagens seremoni sitter jenta på fanget til faren, som betraktes som giver av bruden. Ved jomfrubryllup må det nemlig være en formell giver, og mottakeren er i dette tilfellet brudgommen Narayan.

En av de viktigste delene av ihi er når bruden får smurt vermillion, et rødt fargestoff, både i pannen og hårskillen. Det tilsvarer å få satt på seg vielsesringen, og ved "ordentlige" bryllup er det brudgommen som smører fargestoffet på bruden. Under ihi-seremonien blir ritualet utført enten av thakalien eller hans kone, og vermillionen tas fra en velsignet bronsegryte. Alle jentene er hele tiden kledd hovedsakelig i rødt, fargen som symboliserer fruktbarhet. De bærer også smykker og – enda viktigere – røde glass-armbånd for å vise at de er gift.

Brudgommen, det vil si bel-frukten, bæres inn av presten, som plasserer den på et messingfat bruden har foran seg. På forhånd er de flotteste bel-fruktene blitt plukket ut og vasket grundig. Det er meget viktig at frukten verken er støtt, sprukken eller deformert, da det kan få uheldige konsekvenser senere.

Overtroen sier nemlig at jenta senere vil få en falsk og slem ektemann hvis hun under ihi blir gift med en frukt som har disse manglene. Og er bel-frukten gammel og rynkete, vil hennes kom-

mende ektemann også være slik.

Ikke salt på bordet

Presten legger nå et kort taustykke i brudens salapa. En salapa er et lite leirfat fylt med korn, som under hele seremonien står foran hver av jentene. Samtidig får hun et gult rensesepulver i hendene. Tauet blir brukt til å binde sammen hendene hennes med, mens de presses sammen rundt bel-frukten og bladene fra den. Etter at dette er gjort, går bruden tre ganger rundt i teltet sammen med faren. Deretter blir tauet knyttet opp, og frukten dumper ned i salapaen.

Etter at den formelle delen av bryllupet er avsluttet, avrundes seremonien

med at alle, også brudene, inntar et festmåltid. På ihi's første dag kan ikke brudene spise "uren" mat som kjøtt, fisk, andeegg, tomater og løk. Men ved det avsluttende måltidet er det bare salt jentene må holde seg unna, fordi salt anses som urent. Derfor unngår man salt ved mange ritualer, for at det skal bli lettere å oppnå kontakt med gudene.

Aftenen etter bryllupet holder hver familie fest for venner og slektninger, og hvis hedersgjesten skulle gå tidlig til sengs, er det også i orden. Det er tross alt ikke hver dag fire år gamle jenter blir gift med en frukt – til og med etter to lange dager med utmattende seremonier. ■

Kreative reddharer

Nepals newarer er på mange måter et usedvanlig folkeferd. Folket har sitt eget tale- og skriftspråk, og består både av hinduer og buddhister. Derfor henter kulturen deres like mye fra begge religionene, og det har skapt en rekke særegne skikker og tradisjoner. Newarene er delt i cirka 70 kaster på tvers av religionene, og det er grunnen til en svært innviklet sosial struktur.

Newarene regnes som Nepals opprinnelige befolkning, men det er usikkert om de stammer fra India eller det nordøstlige Himalaya. I dag finnes det omkring 600 000 – 700 000 newarer,

eller under fire prosent av Nepals befolkning. Newarfolket lever hovedsakelig i Katmandudalen.

Newarene er Asias motstykke til Europas renessansekunstnere. De er et meget kreativt folkeferd, som tradisjonelt har ernært seg blant annet som håndverkere, kunstnere og musikere eller dansere. Nesten alle de vakre templene som ligger spredd over hele Nepal, er bygd av newarer. Derfor er folket blitt kalt landets kulturelle herskere.

Nepals newarer er kjent som et muntert og fredsommelig folkeferd, men de er også fryktsomme av seg. Det har blant annet medført at de først i 1950 fikk lov til å tjenestegjøre i den nepalesiske hæren. Tidligere var det forbudt ved lov, fordi man ikke trodde at de var til å stole på i en kampsituasjon.

